

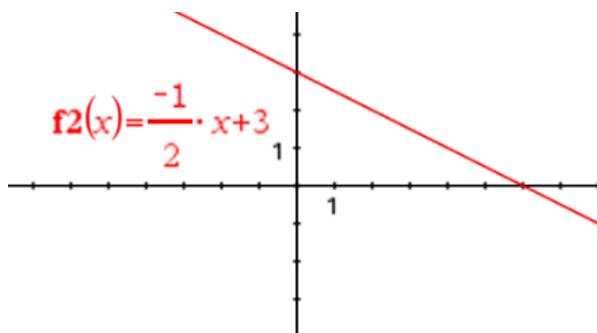
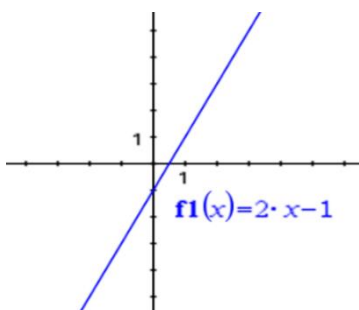
Přehled funkcí¹

Jestliže matematici jsou kuchaři, pak funkce jsou jejich ingredience. Každá funkce má svoji vlastní chuť a osobnost. Předtím než se naučíte popisovat vědecké fenomény za využití funkcí, musíte mít jasno ohledně názvu každé **funkce** a o tom, jak se chová.

Lineární funkce: $f(x) = mx + b$

m = sklon

b = průsečík osy y

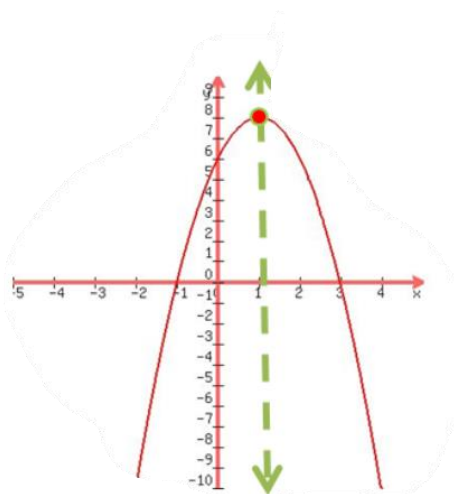
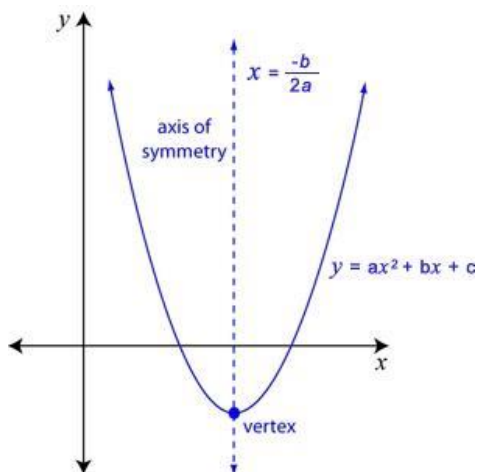
Kvadratická funkce: $f(x) = ax^2 + bx + c$

c = průsečík osy y

$x = \frac{-b}{2a}$ je osou symetrie

$a > 0$

$a < 0$

¹ Odkaz na webovou stránku s originálem: <https://phet.colorado.edu/en/activities/6386>. Konkrétně dostupné z odkazu:

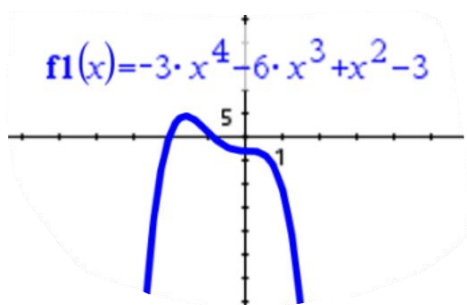
https://docs.google.com/document/d/1390t_WYiHsD0Z1kSgaoIrYUq6qm2NMkG1_WEp3_c_og/edit?tab=t.0, který je součástí originálního pracovního listu.

Kvadratické funkce jsou nejčastěji používány ke znázornění pohybu střely, ale mají také spoustu dalších aplikací v běžném životě.

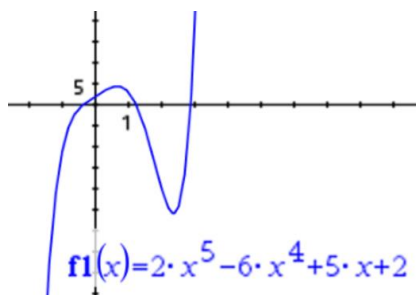
Polynomické funkce:

$$f(x) = a_n x^n + a_{n-1} x^{n-1} + \dots + a_1 x + a_0$$

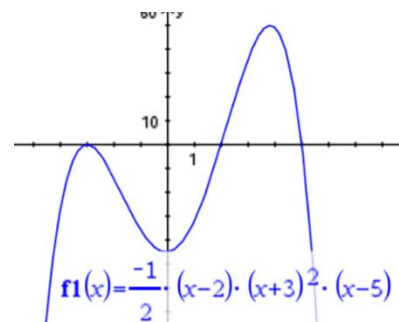
Příklady polynomických funkcí...

Polynom 4. stupně,
standardní forma

Polynom 5. stupně,
standardní forma

Tento polynom je
ve
„faktorizovaném
stavu“

Stupeň polynomu se určuje podle nejvyššího členu polynomu. Čím vyšší je stupeň, tím více může mít polynom potenciálních průsečíků x-ové osy (kořenů). Například polynom 6. stupně může mít až 6 kořenů.

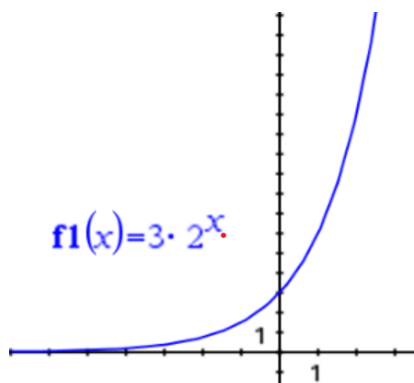
Polynom ve „**standardním tvaru**“ se píše tak, že na prvním místě je člen s největší mocninou a za ním následují ostatní členy podle velikosti mocniny sestupně.

Exponenciální funkce: $f(x) = ab^x$

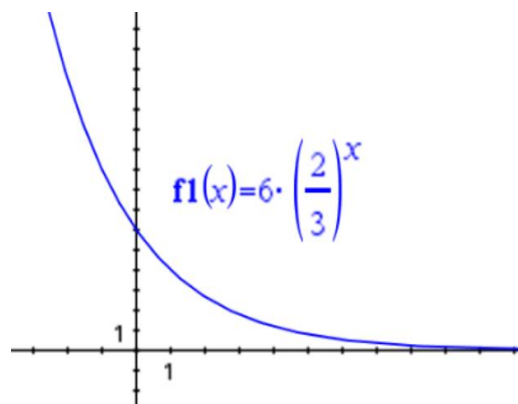
a = průsečík s y-ovou osou

b = růstový/poklesový faktor

$b > 0$

$b < 0$

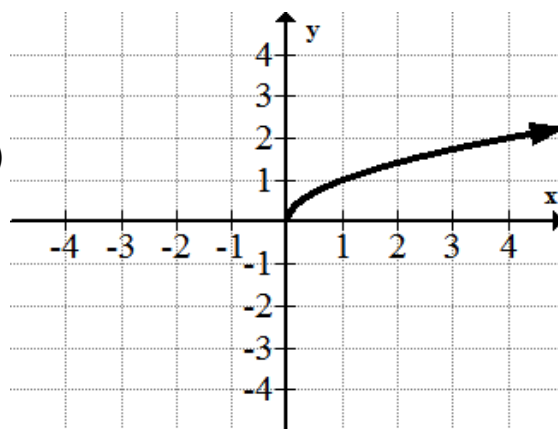

Exponenciální funkce ve tvaru $f(x) = ab^x$ má **horizontální asymptotu** v $y = 0$ (x-ová osa). Asymptota je přímka, ke které se graf přibližuje blíž a blíž, ale nikdy jí nedosáhne.

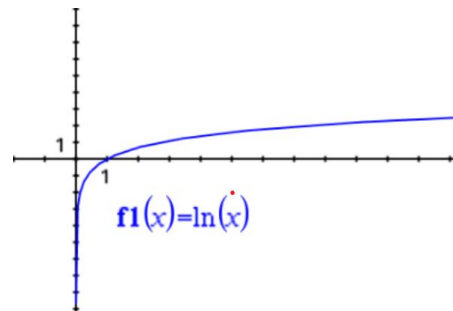
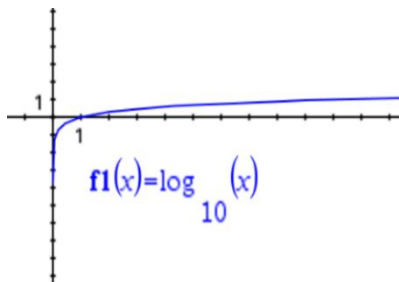
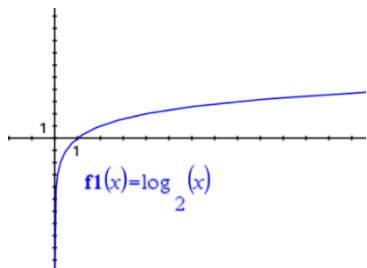
Funkce odmocniny: $f(x) = \sqrt{x}$

Povšimněte si, jak tento graf náhle končí v bodě (0, 0) a vlevo do osy y být nemůže.

To je proto, že odmocnina ze záporných x-ových hodnot nemá reálné řešení.

Logaritmické funkce: $f(x) = \log_n(x)$

Logaritmické funkce ve tvaru $f(x) = \log_n(x)$ mají **vertikální asymptotu** v $x = 0$ (y-ová osa)

Asymptota je přímka, ke které se graf přibližuje blíž a blíž, ale nikdy jí nedosáhne.

Logaritmická funkce prochází x-ovou osou v bodě $(1, 0)$.

Logaritmická funkce je **inverzní** („rušící“) funkcí k exponenciální funkci o stejném základu.

Například $y = \log_3(x)$ je inverzní funkcí k $y = 3^x$. Grafy jakýchkoliv dvou inverzních funkcí jsou vzájemnými zrcadlovými obrazy nad přímkou $y = x$.

Logaritmická funkce je základem Richterovy škály, která se používá k měření síly zemětřesení.

Lidé si často pletou grafy funkce odmocniny s grafy logaritmické funkce. Jaké jsou jedny z důležitých rozdílů mezi těmito dvěma grafy?

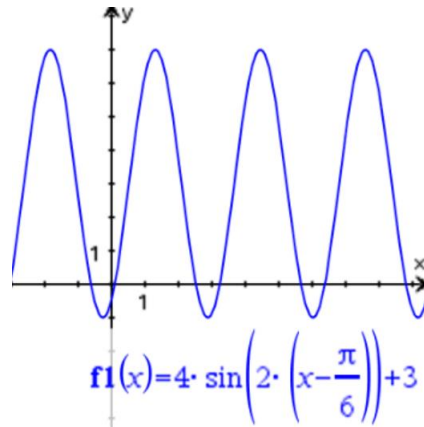
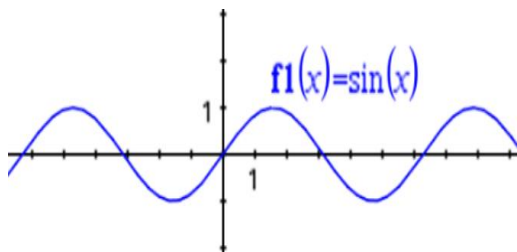
Periodické funkce: $y = a \cdot \sin(b(x-c)) + d$

a = amplituda

b = frekvence

c = vodorovný posun

d = svislý posun

Tyto funkce se označují jako tzv. „sinusoidy“. Používají se k popisu zvukových/světelných vln a jevů, které se cyklicky opakují za určitou časovou periodu (např. počet hodin denního světla během každého dne se řídí ročním cyklem).

NOVÁ funkce k prozkoumání:

Nyní společně prozkoumáme NOVOU funkci, a to ve tvaru $x \cdot y = C$, kde C je konstanta.

Prozkoumejme funkci $x \cdot y = 8$. Pokuste se najít několik uspořádaných párů (x,y) které dávají **součin 8**. Pro začátek vám pomůže několik příkladů, další vytvořte sami.

(4, 2)   (- 1, _____)   (_____, ½)

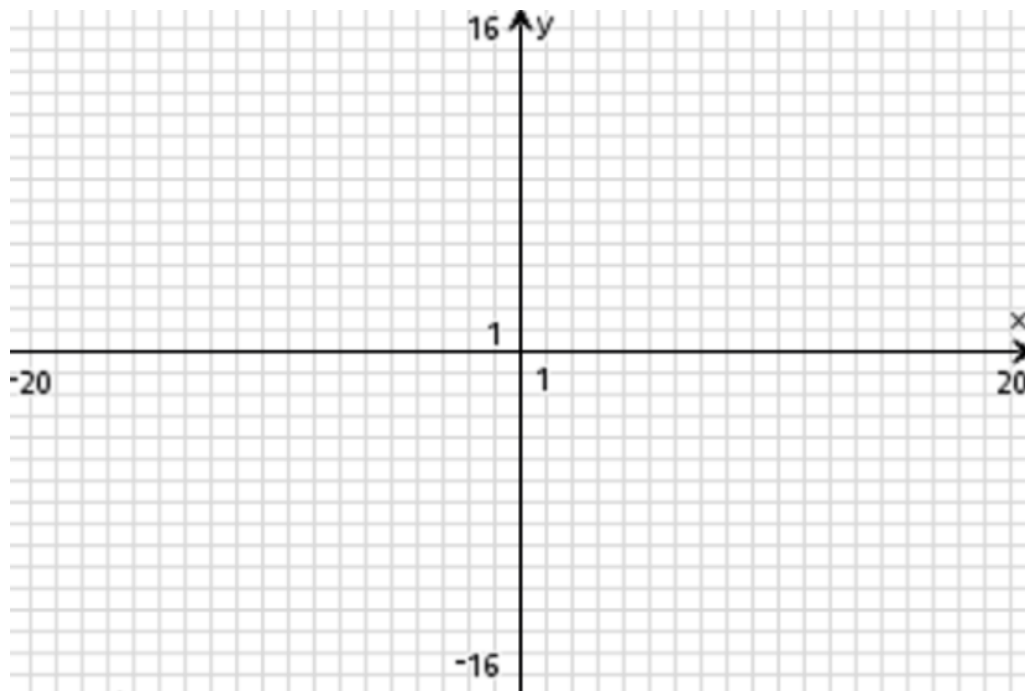
(0, _____)   (80, _____)   (.01, _____)

(_____, _____)   (_____, _____)   (_____, _____)

(_____ , _____)   (_____ , _____)   (_____ , _____)

Průzkum (pokračování)

Vyznačte do soustavy souřadnic body, které jste právě vytvořili, případně i další možné body a vytvořte graf $x \cdot y = 8$.

Co se děje v grafu, kde $x = 0$? A kde $y = 0$?

Co se děje se y-ovými souřadnicemi, když se x blíží nule?

Co se děje s y-ovými souřadnicemi, když $|x|$ půjde do nekonečna?

Zaměřte se na část grafu v 1. kvadrantu. Jak je tato část grafu **podobná** grafu klesající exponenciály? Jak se od něho **liší**?

Průzkum (pokračování)

Rovnice $x \cdot y = 8$ může být řešena pro y a přepsána na ekvivalentní formu $y = \frac{8}{x}$.

Obecně, jakákoliv funkce ve formě $x \cdot y = C$ může být přepsána na $y = \underline{\hspace{2cm}}$.

Pojďme prozkoumat, co se stane, když změníme hodnotu C .

Ve vámi zvoleném programu se pokuste vykreslit následující grafy:

$$y = \frac{5}{x}$$

$$y = \frac{2}{x}$$

$$y = \frac{20}{x}$$

$$y = \frac{1}{x}$$

Čím jsou grafy podobné? Čím se liší? Popište význam konstanty C pro grafy.

Funkce $y = \frac{C}{x}$ může být také zapsána v ekvivalentní formě $y = C \cdot x^{-1}$.

Nakreslete dohromady grafy funkcí $y = \frac{8}{x}$ a $y = 8x^{-1}$. Čeho jste si u těchto grafů povšimli?

Funkce $y = C \cdot x^{-1}$ je specifickým příkladem **mocninné funkce**.

Obecně, je **mocninná funkce** ve tvaru $y = C \cdot x^b$

Pojďme prozkoumat, co se stane, když změníme hodnotu b , na kterou je umocněno x v mocninné funkci.

Nakreslete následující funkce. V čem jsou grafy podobné? V čem se liší? Jaké závěry z toho můžete vyvodit?

$$y = 2x^2$$

$$y = 2x^3$$

$$y = 2x^4$$

$$y = 2x^5$$

$$y = 2x^6$$

Nakreslete následující funkce. Zároveň, zadejte na své grafické kalkulačce funkci TRACE a rozhodněte, co se děje, když x je hodně velké A když x je velmi malé. V čem jsou grafy podobné? Čím se liší? Jaké závěry z toho můžete vyvodit?

$$y = 2x^{-1}$$

$$y = 2x^{-2}$$

$$y = 2x^{-3}$$

$$y = 2x^{-4}$$

Když kreslíte grafy funkcí ve tvaru $y = C \cdot x^b$ je možné, aby b bylo desetinné číslo? Vyzkoušejte to a zjistěte. Uvažujte kladné i záporné hodnoty pro b .

Co jste zjistili? Jaké máte ještě otázky?